שופטים

א. בפסוק[1] „תמים תהי' עם ה' אלקיך" מעתיק רש"י כל הכתוב ו־מפרש: „התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות וכו'" (כדלקמן ס"ב).

וצריך להבין: א) כו"כ פעמים נאמר בתורה „תמים": בנח — „תמים הי' בדורותיו"[2]; אברהם — „התהלך לפני והי' תמים"[3]; בדיני קרבנות — פעמים רבות[4]; שצ"ל „תמים" — ומה קשה בתיבת „תמים". כאן שהוצרך רש"י לפרשה?

ב) פרטי פירושו — „התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות" — מנ"ל לרש"י דב־פשוטו של מקרא „תמים תהי'" כולל כל פרטים אלו?

ג) מהדיוקים בלשון פרש"י: בכתוב נאמר הל' „שואל" „דורש" — אבל רש"י כותב „תחקור".

ב. אח"כ מסיים רש"י[5]: „ואז תהי' עמו ולחלקו" — שהשכר של „התהלך עמו בתמימות וכו'" חוא „תהי' עמו ולחלקו".

וצריך להבין: א) שכר מצוה זו — בפשוטו ש"מ, מאן דכר שמי'? ב) מנ"ל בפשוטו[6] ש"מ שזהו השכר?

המפרשים פירשו[7], דכוונת רש"י היא: הפסוק „תמים תהי' עם ה' אלקיך" נחלק לשנים: „תמים תהי'" הוא הציווי להאדם — „התהלך עמו בתמימות . . . קבל בתמימות"; „עם ה' אלקיך" הוא השכר על קיום הציווי — „תהי' עמו ולחלקו"[8].

וההכרח לזה[9]: הול"ל „תמים תהי'", כמו שנאמר באברהם „והי' תמים", ותו לא. „עם ה' אלקיך" מאי קמ"ל? לכן מפרש רש"י ש„עם ה' אלקיך" הוא ענין בפ"ע — שכר קיום המצוה, וכההמשך באברהם שם: ואתנה בריתי ביני וביניך גו' — ע"י מצוה ד„והי' תמים".

אבל א"א לפרש כן ברש"י, כי:

א) עפ"ז התחלת דברי רש"י „התהלך עמו . . . בתמימות" וסיום דבריו „ואז תהי' עמו ולחלקו" הו"ל לרש"י ל־כותבם בב' ד"ה: בתחלה להעתיק

1) פרשתנו יח, יג.
2) ר"פ נח.
3) לך יז, א. והאריכות בפרש"י שם הוא (לא פירוש תיבת „תמים", כ"א) ביאור הוספת „והי' תמים" על „התהלך לפני" הנאמר לפנ"ז — ראה במפרשי רש"י שם.
4) ראה ויקרא א, ג. ג, א. ט. ד, ג. כג, ה, טו. יח, כה. ועוד.
5) בדפוס ראשון ושני וברש"י כת"י חסר סיום זה. אבל כ"ה בשאר הדפוסים שראיתי. וראה ר"ם ובאר מים חיים (על פרש"י) כאן.

6) משא"כ ע"ד הדרש כבספרי כאן.
7) ראה"ם, גו"א (ראה לקמן הערה 11), באמ"ח, וש"ח כאן.
8) אבל פשוט שאי"ז ב' פי' בפרש"י [א) ד„עם ה"א" קאי אדלעיל, ב) „עם ה"א" הו"ע בפ"ע] — דא"כ הול"ל „ד"א" וכיו"ב, כדרכו בכ"מ.
9) גו"א ובאמ"ח כאן.

„תמים תהי׳״ ולפרש „התהלך עמו . . בתמימות״, ואח״כ להעתיק „עם ה׳ אלקיך״ ולפרש „ואז תהי׳ עמו ול־חלקו״ [10].

ב) פשטות לשון רש״י „התהלך עמו בתמימות״ משמע ד„עם ה׳ אלקיך״ קאי אדלעיל, והוא חלק מהציווי „תמים תהי׳״, וכפשטות פי׳ הכתוב, ולא ענין בפ״ע (שכר על קיום הציווי) [11].

ג) ע״ד הפשט מש״נ „עם ה׳ אלקיך״ אינו מיותר, כי בא בהמשך להאמור לפנ״ז „לא ימצא בך גו׳ מעונן גו׳ ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים״ — דורש עתידות וכו׳ ואתה „תמים תהי׳ (לא עם הנ״ל, כ״א) עם ה׳ אלקיך״ [12].

ד) מהו תוכן הענין שרש״י מוסיפו „(עמו) ולחלקו״? — ועוד: בכתוב הרי נאמר רק „עם ה׳ אלקיך״ [13].

ג. והביאור בזה:

פי׳ הפשוט של „תמים״ בכל מקום הוא „שלם״, ו„תמים תהי׳״ — דנח וכן „והי׳ תמים״ דאברהם פירושם — שלם בקיום רצון הקב״ה [עד״ז פירשו רוב המפרשים [14] גם בכתוב דילן, ד„תמים תהי׳ עם ה״א״ פירושו, להיות „שלם״ עם ה׳].

אבל ע״ד הפשט — שיטת פירש״י — כאן א״א לפרש כן: תוכן הפרשה הוא שלא „לעשות כתועבות הגוים גו׳ מעביר בנו גו׳ קוסם קסמים גו׳ ודורש אל המתים״ — איסורים מתי מספר ובדיוק, וכאמרו „עושה אלה ובגלל התועבות האלה״ — זה שהאדם צ״ל שלם עם ה״א היינו קיום כל התרי״ג מצות.

ואין מתאים לומר: לא תעשה עשר עברות, כ״א תזהר מעשיית שס״ה מל״ת ותקיים רמ״ח מ״ע!

ולכן מפרש הרמב״ן כוונת הכתוב

---

10) בגו״א תירץ „שזה הי׳ מקרא חסר כאשר נשאר עם ה״א בפ״ע, אבל השתא פי׳ תמים עם ה״א ואז תהי׳ עם ה״א״ — אבל אי״מ, דעדיין הי׳ מספיק להעתיק עוה״פ „תמים תהי׳ עם ה״א״ לפרש „ואז תהי׳ עמו ולחלקו״, ולא לצרף אריכות הפי׳ ד־„תמים״ — „התהלך עמו . . קבל בתמי־מות״ להשכר „ואז תהי׳ עמו ולחלקו״ שהם ב׳ ענינים נפרדים.

11) בגו״א כתב: „כיון שלא הוי צריך למיכתב רק תמים תהי׳ הוי כאלו נכתב עם ה״א שתי פעמים תמים תהי׳ עם ה״א ואתה מקבל כל דבריו בתמימות ראוי ש־תהי׳ עמו לחלקו״ — אבל (נוסף לזה ש„עם ה״א״ אינו מיותר כדלקמן בקושיא הג׳, הרי) אם זוהי כוונת רש״י — הו״ל לפרשו ד„תהי׳״ קאי בין אלפניו בין לאחריו, ולא לסתום.

ובפרט דמפרש״י ב„מחר״ (בשלח יז, ט) וב„משוקדים״ (תרומה כה, לד) משמע דאין לפרש כן בפשש״מ. וראה יומא (נב, ב) ובפרש״י ותוס׳ ומפרשים שם. בתו״ש (שם ובכ״מ) ועוד. ואכ״מ. ומובן דלומר ד„תהי׳ עם ה״א״ באילו נכתב ב״פ — רחוק עוד יותר מפשש״מ.

במשכיל לדוד כ׳ ד„הך דהכא מאלקיך נפקא כלומר שאז יהי׳ שייך לומר אלקיך שתהי׳ חלקו״ — אבל (נוסף לזה שעדיין לא תתורצנה שאר הקושיות שבפנים, הנה) לא נרמז כלל בפרש״י.

12) וראה דבק טוב ושפ״ח כאן.

13) ואף שכ״ה לשון הספרי — הרי אין ענינו של פרש״י להעתיק לשונות מד־רז״ל, כ״א רק המוכרח בפשש״מ.

14) ראה תרגום, רמב״ם ורמב״ן — הובאו לקמן בפנים. ראב״ע, תזקוני, ספורנו, אוה״ח כאן. וראה לקו״ת נצבים מה, ג. ועוד.

„שתהי' תמים עם השם בכל אלה כו'", שלם באמונת ה' בענינים אלה, שלא תשמע אל מעוננים וקוסמים כו' „שאין כל דבריהם אמת ולא יודיעו בכל הצריך", כי „הכל בידי שמים כו' היכול בכל משנה מערכות הכוכבים והמזלות כרצונו כו'", ולכן „ממנו לבדו נדרוש העתידות מנביאיו כו'".

אבל בפשוטו של מקרא קשה לפרש כן, דכיון שאומר „תמים תהי' עם ה'א" סתם, ובפרט לאחרי ההדגשה פעמיים בכתוב שלפניו „עושה אלה גו' האלה" — פירושו הוא להיות שלם בכל, „כל מום לא יהי' בו".

ד. ולתרץ זה מפרש רש"י דתמים כאן אין פירושו כבכל מקום, אלא — „התהלך עמו בתמימות", ע"ד מש"נ[15] „ויעקב איש תם", שזהו הי"ף הענין דשלימות, וכפירש"י שם: תם, אינו בקי כו' אינו חריף כו'.

ועפ"ז מובן המשך הכתובים: הכתוב מתחיל ומזהיר „לא תלמד לעשות גו' מעביר בנו גו' קוסם . . . ודורש אל המתים (והטעם) כי תועבת ה' כל עשה אלה גו'" (לא מפני שאין דבריהם אמיתיים), ועד"ז נאמר אח"כ „כי ה' גוים האלה גו' אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה'א נביא מקרבך גו'" (לא מפני שהמעוננים וקוסמים אין דבריהם אמיתיים (וכפירש"י: „לא כן נתן לך — הקב"ה לשמוע אל מעוננים ואל קוסמים שהרי השרה שכינה על הנביאים ואורים ותומים"[16] — אבל לא מטעם שכתב הרמב"ן, כנ"ל „שאין כל דבריהם אמת")).

ולכן צריך הכתוב להזהיר „תמים תהי' עם ה' אלקיך", כלומר: אף שעל ידם תדע העתידות, בכ"ז „לא תלמד לעשות גו'" כ"א „תמים תהי' עם ה' אלקיך" — „התהלך עמו בתמימות (ובמילא) ותצפה לו", ולא תשאל אצל מעונן וקוסם וכו'.

ה. אבל מקום לשאול: בזה ש„תצפה לו" לא יגיע ולא ישיג התועלת שע"י עשיית התועבות גו' ודורש אל המתים — ידיעת העתידות ובמילא — איך להתנהג וכו'.

לכן ממשיך רש"י „ולא תחקור אחרי העתידות": ההנהגה ד„התהלך עמו בתמימות" היא שיצפה להקב"ה ולא יחקור מה יקרהו בעתיד.

אבל עדיין אינו מובן: מאחר שלא יחקור אחר העתידות הרי יהי' בדאגה תמידית — מה יולד יום (וכנראה במוחש) — (וה"ז גם — הי"ף הנהגה של תמימות)?

ולכן ממשיך רש"י „אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות": הליכה

---

15) תולדות כה, כז.

16) ומה שמוסיף רש"י „אורים ותומים" — אף שבכתוב נאמר רק „נביא" — י"ל שב' הדברים „נביא" ו„או"ת" הם נגד ב' הדברים שבכתוב שישגם בגוים „מעוננים" ו„קוסמים". דקוסם הוא „האוחז את מקלו ואומר כו' ומקלו יגיד לו" (פרש"י יח, י) — ודוגמת זה, להבדיל, „אורים ותומים" שמגלים להכהן דברי נבואה; „מעונן" — „אלו נותני עונות שאומרים עונה פלונית כו' אלו אוחזי העינים", שדברים אלו ע"י עצמם — ודוגמתו, להבדיל — „נביא".

ובכ"ז לא נאמר בכתוב רק „נביא" — כי האורים ותומים כבר מפורש בקרא לפנ"ז, והחידוש דכאן הוא „נביא . . יקים לך".

בתמימות עם ה"א כוללת גם זה לקבל כל מה שיבוא עליו מאת הקב"ה — בין לטובה בין כו'[17] — (במנוחה ו)בתמימות, ובמילא לא ידאוג כלל.

ו. לכאו' מקום לומר דבהמשך לזה כותב רש"י "ואז תהי' עמו ולחלקו", לא לפרש פשש"מ, כ"א להסביר לה־ תלמיד איך אפשר שיהי' בתמימות:

ידיעה זו שוללת כל דאגה ולכן יהי' בתמימות אמתית — כי "תהי' עמו ולחלקו", טוב יהי' לו גם בגשמיות.

אבל אא"פ לומר כן בכוונת רש"י, כי עפ"ז: א) מנ"ל לרש"י דיהי' עמו ולחלקו, ב) הו"ל לרש"י לומר "שהרי תהי' עמו ולחלקו" ולא "אז תהי' כו'".

והביאור בזה:

פסוק זה בא בהמשך לתוכן כללות הפרשה, כנ"ל. מזה מובן, דכשם ש־ "בגלל התועבות האלה ה"א מוריש אותם (מן הארץ) מפניך", כן — במדה טובה יאכו"כ, שצ"ל שכר על ההנהגה ד"תמים תהי' עם ה"א" — ירושת הארץ.

ולכן ממשיך[18] רש"י "אז תהי' עמו ולחלקו", "חלקו" של הקב"ה, וכיון ש"חלק הוי' עמו" לכן[19] "ירכיבהו על במתי ארץ" — ארץ ישראל[20], ארצו של הקב"ה, כמש"נ לעיל[21] "ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה וגו'", משל למלך[22] שהיו לו בנים ויש לו שדות, אשר לבן שהוא אוהב נותן שדה הכי טובה. — וכהתחלת פרשה זו "הארץ אשר ה"א נותן לך" וכן לפני ובתכיפות לפסוק זה "מוריש אותם (מארץ ישראל) מפניך" — וע"ד מש"נ מכבר[23]: עם זו קנית (חבבת משאר אומות) תביאמו ותטעמו בהר נחלתך.

ז. אבל ע"פ הנ"ל קשה: אחרי ה־ כתוב "תמים תהי' עם ה"א" ממשיך בפרשה: "כי הגוים האלה . . אל מעו־ננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה"א. נביא מקרבך כמוני יקים גו' אליו תשמעון" —

בשלמא לפי' הרמב"ן וכו' ד"תמים תהי'" פירושו להיות "שלם" עם הקב"ה ולא לשמוע אל "קוסם . . ה־ מתים", מובן המשך הפרשה: הכתוב מבאר טעם הדבר שלא לדרוש אל מעוננים וכו', לפי ש"אתה לא כן נתן לך ה"א, נביא מקרבך גו'", דבנ"י ידרשו העתידות ע"י הנביא, כי רק ממנו ישמעו דברי אמת.

אבל לפירש"י, הרי זה בסתירה

---

17) כמש"נ (ואתחנן ו, ה): ואהבת את ה"א . . בכל מאודך ופרש"י: ד"א כו' בכל מדה ומדה שמודד לך. ובל' רז"ל (ברכות ס, ב) "לקבולינהו בשמחה".

18) אבל לא שזה פי' "עם ה' אלקיך". וי"ל שלכן מעתיק רש"י בתחלת פירושו כל הכתוב — אף שלגוף פירושו נוגע רק תיבת "תמים גו'" — להדגיש ד"עם ה"א" מחובר ל"תמים תהי'" כפשטות פירוש ה־ כתוב, דלא כפי' המפרשים (דלעיל הערה 7). משא"כ אם הי' מעתיק רק "תמים תהי' וגו'" הרי אז הי' משמע כמפרשים הנ"ל דהתיבות "עם ה"א" שרק מרמזן — תוכנו השכר (מדה כנגד מדה שלכן מרמזן).

19) האזינו לב, ט"ז.

20) ואף שעדיין לא למד התלמיד כתו־ בים אלה — ה"ז סברה פשוטה — כבפנים.

21) עקב יא, יב.

22) ראה פרש"י דברים א, כז.

23) בשלח טו, טז"ין. ובפרש"י.

למש"נ קודם: "תמים תהי'" פירושו, כנ"ל, דאף שהם אומרים דברי אמת, בכ"ז "לא תלמד גו'", כ"א "תמים תהי' עם ה"א . . לא תחקור אחר ה' עתידות כו'"; ותיכף לאח"ז "כי הגוים האלה גו' אל מעוננים גו' ואתה גו' נביא מקרבך גו' אליו תשמעון" — שמותר לחקור אחר העתידות (ע"י נביא)?

ח. והביאור בזה:

לפירש"י, מה שנאמר "כי הגוים האלה גו' ואתה לא כן גו' נביא מ' קרבך גו'" אינו המשך (וטעם) לפרשה שלפניו, אלא — התחלת ענין חדש, שהקב"ה יקים נביא וגו'.

ומה שנאמר "כי הגוים האלה וגו'" הוא לא נתינת טעם ("דהא") על ה' נאמר לפנ"ז, אלא פירושו "כאשר" [24]. ועד"ז מצינו התחלת כמה פרשיות בתורה [25].

והנה כ"ז לפירש"י, שהוא ע"ד הפשט, ולכן אא"פ לפרש "תמים תהי'" כבכ"מ — שלם, כנ"ל (ס"ג), אלא מפרשו תמימות, ולפי"ז מש"נ "כי ה' גוים האלה גו'" היא פרשה חדשה [26].

ובלאה"כ מוכרח זה ע"פ פשש"מ: אם נאמר דפרשת "כי הגוים האלה" היא המשך לפרשה הקודמת — למה לי' להכפיל עוה"פ באותו ההמשך ד' הגוים "קוסם קסמים ומעונן" גו'?

אבל כיון שעכ"פ מפורש שע"י נביא מותר לשאול עתידות (וגם בכתובים דידן משמע — דעיקר האיסור הוא מפני שבא ע"י קוסם וגו') בסתירה לפרשה הקודמת — מתרץ זה רש"י ע"י הדיוק (השינוי) לא תחקור דוקא — השתדלות יתרה [27] המורה על דאגה יתרה, משא"כ שאלה בעלמא ואפילו דרישה.

משא"כ להרמב"ן [28], שאין פירושו פשש"מ דוקא, פי' "תמים" — שלם (ולכן מוסיף "תמים כו' בכל אלה" כנ"ל ס"ג), ולכן מפרש ד"כי הגוים גו'" הוא טעם אלפניו, ש"יקים בקרבך נביא ויתן דבריו בפיו ואתה תשמע ממנו מה יפעל א-ל ולא תצטרך אתה בעתידות אל קוסם ומנחש כו' שאין כל דבריהם אמת ולא יודיעו בכל ה' צריך אבל בנבואה תודיע חפץ השם ולא יפול דבר".

ט. מענינים ע"ד ההלכה שבפרש"י:

בציווי "תמים תהי' גו'" — פלוגתא דהרמב"ם והרמב"ן אם נמנה במנין המצות: הרמב"ם לא הביאו בסהמ"צ שלו, והרמב"ן בהשגותיו [29] מנאו ("ש-

---

24) ראה לקמן ע' 78 ובהערות שם.

25) וכמו התחלת פרשה זו עצמה "כי אתה בא אל הארץ גו'".

26) ולהעיר שלפי' זה (שכאן — התחלת ענין החדש) מובן מה שמפסיקים כאן ב-חלוקת קה"ת ("חמישי"); משא"כ לפי' הרמב"ן ש"כי הגוים גו'" הוא נתינת טעם על הנאמר לפנ"ז צ"ע למה מפסיקים באמצע ההמשך (ועד"ז צ"ע — לכ"ע — בההפסק דרביע"י. ובכ"מ). וראה ס' מאו"א (להר"א וירמש), "סדר סיום הפרשיות" בס' דרכי חיים ושלום (מנהגי הרה"ג וכו' ממונקאטש — בעהמ"ס מנח"א).

27) ראה לעיל ראה יג, טו.

28) אבל מובן שבכל אופן, גם להרמב"ן (ש"כי יקום הגוים גו' הוא טעם") י"ל שגם לאחרי שבטלה נבואה אסור לחקור עתידות — ראה שו"ע יו"ד רסקע"ס ובדרכי תשובה ובנ"כ שם. — ולהעיר מאגה"ק סכ"ב.

29) בסהמ"צ במנין העשין הנוספים מ"ע ח.

נצטווינו להיות לבבנו תמים עמו ית' וכו' ") — ומסיים "ואולי חשב הרב שהיא צוואה כוללת המצות וללכת בדרכי התורה כו' ולכן לא הביא בחשבונו".

וי"ל דאזלי בפלוגתא זו לפי שיטתם בפי' הכתוב "תמים תהי' עו"ע".

כתב הרמב"ם [30] בטעם כל איסורים אלו: ודברים אלו כולן דברי שקר וכזב הן . . ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו . . בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלה הדברים כו' תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן. ומפני זה אמרה תורה כשהזהירה על כל אלו תמים תהי' עם הוי' אלקיך.

היינו, שהרמב"ם מפרש דתמים תהי' עו' ענינו תמימות ושלימות הדעת. ובמילא מובן שהוא ציווי כולל [31], ש־הרי תוכנו — להיות תמים (ושלם) בדעת עם ה"א — שזהו כולל קיום כל ציוויי הקב"ה. ולכן עם היות שקבעוהו לציווי זה בפרשה זו דוקא "כשהזהירה על כל אלו ההבלים", בכ"ז תוכנו שייך לקיום כל המצות, והוי ציווי כולל [32].

אבל הרמב"ן שמפרש "שנייחד לבבנו אליו לבדו ית' ושנאמין שהוא לבדו עושה כל כו' וממנו לבדו נדרוש ה־באות כו' כי הוא משנה מערכות ה־כוכבים והמזלות כרצונו כו'", אינו ציווי כולל: ע"ה שכללות הענין דאמו־נה הוא בכל התומ"צ, הרי הציווי כאן ד"תמים תהי' עו"ע" שייך רק לפרטים מסויימים באמונתו ית' (לא לכל ה־תומ"צ), אשר ביכלתו לשנות מערכות הכוכבים כו' שלכן אין לחקור אצלם דברי עתידות.

אולם לפרש"י, פשש"מ, ד"תמים" הוא (לא לשון "שלם", אלא) מלשון תמימות — הרי פשוט שזוהי מצוה פרטית ("התהלך עמו בתמימות") — ונמנית במנין מ"ע.

נוסף על המל"ת שלפני זה "לא ימצא בך גו' קוסם גו'" (כל מיני חוקרי עתידות).

ואז תהי' עמו ולחלקו.

ואולי י"ל דע"י קיום לא ימצא בך גו' תועבת הוי' — תהי' עמו, וכשהוא גם מצפה לו כו' וכל מה שיבוא מקבל בתמימות יהי' גם לחלקו.

(משיחת ש"פ שופטים תשכ"ז)

---

30) הל' ע"ז ספי"א. וראה פיה"מ ע"ז פ"ד מ"ז.

31) במג"א (ספהמ"צ שם) תי' ד"מא־חר שמנה כאו"א מהם לאו בפ"ע א"צ להביא אזהרה אחרת על אלו הדברים כו'" — אבל ראה בביאור הרי"ם פערלא (לס־המ"צ רס"ג) מל"ת יח — שהשיג עליו. ולכאורה רק ע"פ משכ"כ הרמב"ן (דהרמ־ב"ם ס"ל דהוי מצוה כוללת) יובנו דברי הרמב"ם (הל' ע"ז שם) "ונטשו כל דרכי האמת בגללן" [וסיומו (שהתיפך מן הקצה אל הקצה הוא) תמים תהי']. וזהו פי' הרג"ץ בתמים, שאף מום אחד אין בו.

32) ואף אם נאמר שהאיסור לשאול למעונן כו' — גם לדעת הרמב"ם — הוא רק מפני הציווי דתמים תהי' [פסחים קיג, ב. שו"ע יו"ד סקע"ט ס"א וכרמ"א. וראה ש"ך שם סק"א. וראה השקו"ט בזה (בדעת הרמב"ם) — תרומת הדשן (פסקים וכתבים) סי' צו. שו"ת מהרש"ל סי' ג. ישו"ש חולין פ"ח סי"ב. וראה מנ"ח מצוה תקי. ועוד. ועיין לשון הרמב"ם הל' ע"ז שם ה"ז. ז. ט. יד. סהמ"צ מל"ת לא. לב. ואכ"מ] — בכ"ז אי"ז ציווי על "מעשה מיוחד", כ"א ציווי כולל שממנו מסתעף גם זה שאסור לשאול כו'.